

Dopisi.

Iz Zagreba 13. julija. K. Ž. — Litografirani načert štatutov za jugoslovensko akademijo, ki ga je bojda gosp. Rački sestavil, imam pred seboj. Evo važnejše točke iz njega!

Celi načert, ki ima naslov: „Pravila jugoslavjanske akademije znanostih i umietnostih“ obsega 64 člankov. Stolica akademije bo v Zagrebu. Ona je národen zavod pod varstvom zbora trojedne kraljevine, sicer pa neodvisna od vsake druge državne oblasti.

Cilj in konec akademije je podpora znanosti in umetnosti na slovenskem jugu, posebno pa znanstveno negovati in razvijati hervatski ili srbski jezik z ozirom na slovenski in bolgarski, ter o jedinstvu književnega jezika na slavjanskem jugu nastojati. Zato bo ozir imela na sravnajoče jezikoslovje indo-evropejskih, naime pa klasiških in sorodnih slovanskih narodov; — dalje: modroslovje, povestnico, matematične in prirodoslovne znanosti, in umetnosti v celem obsegu. Razdeljena bo tedaj akademija na tri kroge ali razrede, namreč povestniško-jezikoslovni, matematično-prirodoslovni in umetniški.

Sredstva akademiške obstale bodo: iz obrest dobrovoljno zbrane glavnice; iz imetka matice ilirske, književnega društva za jugoslovensko povestnico in starine. Dalje — ako deželni zbor dovoli — prirez enega krajcarja na vsaki goldinar rednega poreza v trojedni kraljevini, in sicer samo tako dolgo, dokler glavnica zadosti ne naraste. Umetniški razred ima posebno glavnico 10.000 gold., katero je utemeljitelj Štrosmajer nalašč v podporo umetnosti poklonil; dalje hiša „narodni dom“, narodni muzej s knjižnico itd. Iz teh sredstev plačevali se bodo nekteri člani (osebje: blagajnikar, knjižničar itd.), drugi stroški, izdava posebnega časopisa in drugih del, razpisane nagrade, podpore za znanstvene in umetniške poduzetja, v nakup ponujene starine, umotvori itd.

Akademija obstala bo iz pokrovitelja, predsednika in članov. Pokrovitelj mora biti odličen sin trojedne kraljevine; izbiral se bo po pravih ali rednih članih v letnih sednicah za njegovo celo življenje. Sedaj je pokrovitelj blagodavni utemeljitelj akademije, prevzvišeni gosp. biskop djakovački J. J. Štrosmajer. Predsednika izvolijo si pravi člani iz svoje sredine na tri leta. On mora v Zagrebu stanovati. Člani bodo ali pravi, ali častni, ali pa dopisajoči. Pravi član more le tisti Jugoslovan biti, ki si je ime stekel po svojih učenih delih ali umotvorih. Uni dan sem Vam pisal, da bo pravih članov trideset; sedaj čujem, da se bo broj teh „neumerjočih“ po izgledu pariške akademije povišal na četrdeset, in sicer 28 Hervatov in Serbov, 6 Slovincov in 6 Bolgarov. Dve tretjini pravih članov bo zmiraj v Zagrebu stanovalo. Vsaki pravi član bo zavezan vsako leto napisati vsaj eno večo razpravo; če pa v dveh letih zaporedoma to opusti, se bo smatralo to, kakor da je izstopil. Dolžan je dalje priti v glavne in v sednice svojega razreda. Unanji pravi članovi morejo dobivati potne stroške za večje sednice. Da imajo pravo sedeža in glasa, je samo po sebi

od gosp. Lerherja ali pa tudi iz prodajavnice dunajske državne tiskarnice po več eksemplarjev, in če bi ljudem o priložnosti bukve kazali in priporočali. Kar se tiče slovnika, je toliko berž očitno, da je bilo pač nepraktično sedanje ravnanje. Samo enkrat, kolikor vemo, je bilo po „Novicah“ s tremi versticami oznanjeno, da je na prodaj, in od kupca se je tako rekoč hotlo, da bi se, če knjigo želi, s posebno prošnjo obrnil na predstojni korarski zbor v Ljubljani, kjer nikjer drugod je ni bilo dobiti. Pri prodaji knjige s tolikimi stroški izdane se ne sme gledati na par krajcarjev, ki se jih potrosi za naznanila. Treba bo naznaniti slovar večkrat po „Novicah“, pa tudi po „ljubljskem“, „teržaškem“, „celovškem“, „graškem“ in „dunajskem“ časniku, in če se prodaja že ne izroči knjigarjem, naj se vsaj odloči in imenuje kak poseben prodajavec ali prejemavec denarja, od ktere ga bo mogoče za edini denar brez družega dobiti knjigo.

Pis.

gotovo. Dobivali bodo zastoj po en iztis akademiških del in spisov. Častni član more vsak biti (tudi Neslovan), ki sluje na polji znanstvenem ali umetniškem, ali kateri z darežljivostjo znatno podpira akademijo. Častni članovi imajo samo pravo sedeža, glasa pa samo v posvetajočih se sednicah. Dopisajoč član more postati samo oni, ki je „vještak u peru“ brez razločka narodnosti. Častni in dopisajoči članovi izbirali se bodo v glavnih sednicah. Od dopisajočih članov mora vsaj polovica biti Jugoslovanov. V sednicah imajo pravo sedeža, pa samo „votum informativum“; le v stvaréh, ki jim jih je akademija posebno izročila, imajo tudi „votum definitivum.“ Tajniki, ki se bodo tudi v glavnih sednicah izbirali, bojo trije: en Hervat ali pa Serb, en Slovenec in en Bolgar. Glavni pošel tajniški bo urejanje časopisa in drugih akademiških spisov.

Glavne sednice bodo javne. Časopis akademiški bo izhajal v četertletnih zvezkih po 12 pól velikih. Nagrade razpisovale se bodo vsako leto po dve. Poslovni jezik je „hrvatski ili srbski.“ Razprave akademiške pa morejo biti katerim koli slovanskem jezikom pisane; od neslovanskih dopisajočih članov tudi neslovanskim. Kar bo pa akademija sama izdaval, pisano bo v hervaškem ali serbskem jeziku, in na koliko bo shodno in koristno tudi slovenskem in bolgarskem. Med največje in najvažnije prava akademije spada pravo enega zastopnika na zbor trojedne kraljevine poslati.

Rad bi obširneje o tem načertu govoril, in posebno iz slovenskega obzorja še kaj pristavil, kar se mi ne dopada prav; pa nadjam se, da se bo to že na dotičnem mestu zgodilo, ker je to vse, kakor sem rekel, samo načert.

Iz Pazna v Istri na sv. Mohorja dan. R. — 22. dan p. m. smo se žalostnega serca poslovili od občno spoštovanega in ljubljene gosp. dr. K. Šrota. Prašali boste. Ljubi rojaki na Krajnskem, *) kamor je viši poklic sedaj omenjenega gospoda pozval, kako si je tako veliko spoštovanje in ljubezen pridobil? Odgovorim vam na kratko: bil je celi čas svojega 25letnega bivanja v Istri vseskož nevtudljivo delaven zdravnik in velik dobrotnik revnim; zadnjih 16 let je bil okrožni zdravnik in svetovavec v Paznu, in akoravno je imel v pisarnici (dokler ni bila tukajšna c. k. okrožna vlada in ž njo tudi služba okrožnega zdravniškega svetovavca prestavljena) dela dovelj, je vendar bolnike, podnevi in ponoči, po mestu in na deželi, rad obiskaval. Častivredni gospod, rojen Krajnec, je pa razum svojega slovenskega jezika tudi dobro izurjen v hervaškem in italijanskem jeziku, tedaj je bil spolnovanju svojega poklica popolnoma sposoben. Večkrat smo čuli naše ljudi, kateri italijansko ne umejo, kako so bili zadovoljni, kadar so k njemu prišli in so mogli po svoje ž njim govoriti. Pri tej priložnosti se spominjam, kar sem v nekem nemškem časopisu takrat bral, ko so ob času kolere nemški zdravniki poslani bili na Krajnsko, ki ljudi umeli niso, in ljudje njih ne, kako je ta časopis čudno modroval, rekoč: „v šolah se mora prav pridno nemško učiti“ itd. Oj narobe svet! Celemu narodu bi se mógel njegov jezik vzeti in ptuji jezik natvesti le zato, da bi mogel ptujce razumeti, ne pa oni njega? Kaj gré vsak človek v šolo? Kdor službo v deželi in plačilo ima, naj tudi jezik dežele zná. To je pravo, ne pa narobe. — Vam, dragi rojaki, iz serca privošim, da ste moža dobili, kateri je za svoj poklic na vsako stran sposoben. Vam pa častiti gosp. doktor! tukaj v imenu isterskega središča hvalo izrečem za Vašo neutrudljivo delavnost in toliko dobrotljivost. Nebeški oče naj Vas in Vašo družino še mnogo in mnogo let zdrave in vesele ohrani!

*) Da naši brayci to poslovenje razumejo, dostavimo le to, da gospod dr. Šrot je po prestali c. kr. okrožni vladi v Paznu prišel za c. k. deželnega zdravniškega svetovavca na Krajnsko, katero opravilstvo je po odstopu gospod dr. Nagy-a začasno opravljal c. kr. okrožni zdravnik gosp. dr. Vesel, in za njim, ko je zbolel, vrednik „Novic“. Vred.

Iz tominskih Pečin se je poslalo „Novicam“ sledeče pismo v natis:

Mojim volivcom na Tominskem, Bovškem in Cerkljanskem!

Odkar se je mesca marca t. l. iz Tomina razglasila trojka imen izvoljenih poslancov za deželni zbor goriški, sploh se sliši šepetanje po naši kronovini, da povsod so bile volitve zagovornikov bolj ugodne in uspešne kakor pa v Tominu. Nočem preiskovati, koliko resnice bi v tem bilo; mislim pa, da bi ne bil pošten mož, kdor bi si takega natolcovanja k sercu ne vzel; zatega del, ker je tudi moje ime v trojki bilo, in ker sem se še prepričal, da moja duhovna služba na tominskih pečinah se nikakor ne strinja s takimi opravili, sem iz deželnega zbora goriškega stopil, ter s pismom od 25. junija t. l. čedaljnemu zastopništvu za vselej se odpovedal.

Svojim volivcom se s pričujočim očitno zahvalim za zaupnost, s katero so me bili pri volitvi s ponosno večino glasov počastili, ter jim zaterdim, da volja me je — čeravno ne več v deželnem zboru, pa s peresom pred svetom tudi zanaprej ponašati se za blagost naše mile domovine, in pa še na serce jim naložim za poslance v deželni zbor nikdar ne voliti ptujcev, ki nam tlačijo domovino, jezik, narodnost in sveto vero.

Na tominskih Pečinah dné 12. julija 1861.

Fil. Jak. Kafol, duhovnik.

Iz Goriškega 19. julija. † — Prečastiti gosp. Fil. Jak. Kafol, tominski poslanec v deželnem zboru, naša nada in podpora, se je poslanstvu odpovedal. Tominci, glejte, da nam vrednega naslednika izvolite. Ne poslušajte sebičnikov in goljufivih prerokov. Vaš poslanec more biti Slovenec z dušo in s telesom; in ravno takega imamo, ki je menda tudi Vam dobro znan. Peter Kozler, notar v Sežani, je mož, kakoršnega potrebujemo.

Iz Gorice 19. julija. † — Slovenski zapisniki deželnega zbora so se že o binkoštnih razpošiljali; da so pa v bogoslovno sminišče tako kasno prišli, pride od tod, ker se deželni odbor ni vseh gospodov spomnil, ki bi jih radi dobivali.

Iz Čateža na Dol 16. julija. Včeraj so ubili tukaj neznanega lovskega psa, ki je tukaj, v Trebnem, Starem tergu, Ponikvah in še morebiti v več krajih dosti psov popadel, in v Čatežu tudi neko ženo v perst ugriznil, ko ga je iz svoje hiše preganjala, kamor se je pritepel. Zdravniška preiskava je razodela, da je bil pes stekel. K sreči je popadena žena berž zdravniške pomoči iskala in jo tudi našla; berž so ji rano žgali in tako pokončali kužnino, da sme vesela biti, da je tako nevarnosti odšla. Naj bi tako vsi storili, katerim se kaj takega primeri, da jih nevaren pes popade; zakaj to, da se rana sožgè, je prvo in najbolj potrebno; vse druge notranje zdravila, ki so po postavi skoz 6 tednov predpisane, le podpirajo uno prvo pomoč. Treba bo pa zdaj tudi v celi tej okolici, kjer se je stekel pes okoli klatil, gospodarjem saj najmanj skoz 6 tednov pazljivim biti na vsakega psa, ker se ne vé, ali ni bil s steklom skupaj.

Iz Ljubljane. (Iz deželnega odbora.) „Novice“ niso že dolgo nič omenile, kaj dela ljubljanski deželni odbor, vendar za tega voljo ne smejo bravci naši misliti, da lenobo pase. Vse opravila so v 4 posebne verste razdeljene in vsak odbornik ima svoj oddelek. Dosihmal so okoliščine tako nanesle, da opravila odborne so dosihmal spadale največ v referat gosp. žl. Strahl-u in gosp. Ambrožu, in reči moramo, da oba gosp. odbornika sta marljivo doverševala svoje naloge; dr. Zupan in dr. Bleiweis sta imela dosihmal še manj opraviti. Zborov odborniških, katerim vselej predseduje gosp. deželni glavar baron Codelli in skušeno roko vodi kermilo predsedništva, je večidel vsak mesec po dva. Važniši posveti v dosedanjih zborih so bile cestne zadeve po sklepu deželnega zbora; odbor se je vedno

potegoval za obveljavo zborovih sklepov, in sl. c. kr. deželno poglavarstvo je tudi obljubilo soseskam polajšati kar koli bo mogoče. Zastran sprejembe vseh deželnih naprav in zakladov (fondov) in zaklada zemljišne odveze je to reč tako deleč dognal, da vsaki dan pričakuje sedaj, da bode c. kr. deželno poglavarstvo določilo dan, ko bo deželni odbor začel sprejemati to deželno gospodarstvo. Vravnal je tudi zadeve deželnih hiš in določil, kaj naj se prepusti in po čim c. k. deželnemu poglavarstvu; šolska hiša naj ostane brez plačila šolam prepušena, pa oskerbništvu šolskemu je bilo na serce položeno, naj letos popravi oknja in vse drugo, kar je zlasti na tisto stran, ki gleda v šolsko alejo, tako grozno zanemarjeno, da je sramota. Zavoljo gledišča (teatra) ni odbor še mogel dokonca priti; najljubše bi mu bilo, da bi gledišče, za katero deželi nič mar ni, tedaj se deželi tudi nobeni stroški nakladati ne morejo, ljubljansko mesto ali pa družba tistih mestjanov, ki imajo svoje lastne lože v njem, to poslopje nase vzeli. Dalje je bilo tudi rešeno mnogo prošinj, ki so bile odboru poslane od sosesk in posamnih oseb, tudi več štipendij je bilo podeljenih itd. Gosp. Guttman je odboru poslal več predlogov, na priliko: naj se dobí postava, po kateri se od premoženja ubožnice ne bi terjal dohodkine davek, — naj se obresti tistih 35.260 gold., ki premoženje sirot, ne rabijo za rejo nezakonskih otrok, za ktere niso po oporokah namenjeni, — naj se dobí postava, po kateri bi bile čisto nove hiše skoz 20 let davka proste, take pa, ki so večidel predelane, skoz 15 let; odbor je sklenil, vse te predloge rešiti po dotičnih pravilih. Veliko družih reči, ki so se v zborih deželnega zbora pretresali, ne omenimo, ker za občinstvo nimajo posebne važnosti.

Iz Ljubljane. „Danica“ v svojem 15. listu pod naslovom: „Vprašanja na vprašaje“ stavi do dr. Issleib-a sledeče vprašanja: „Kaj neki pomeni v „Laibacheri“ št. 151 toliko vsiljenih vprašajskih znamenj v besedah briksenskega škofa do svojih vernikov? Ali morebiti le to, da je vrednik vès spisek iz kakega judovskega časnika povzel, ter v naglosti tih neslanih priklad ni ločil od teksta? Ali pa misli nekatoški vrednik v katoliški deželi s tem veljavo katoliških škofov podkopavati, apostolske može, ki so po učenosti, obnašanji in službi vse vere in časti vredni, laži dolžiti? Ali mar s tem pripravlja pot k razširjanju tiste omike, kateri je tako rado „lichtfeindlich“, kar ni protestantsko ali judovsko? Mogoče celó, da je to zarija tiste enakopravnosti nove dobe, po kateri smé, komur se poljubi, vse natolcovati in gerditi, ker je katoličanom sveto in spoštovanja vredno, katoličan pa bi po svojem prepričanju še čerhniti ne smel? — Mi po svoji pameti teh vprašajev ne moremo drugač kakor znamnja hudovoljnega natolcovanja imenovati, in vidimo poterjen naš pregovor, da na dober sad se — ose vsedajo.“

Iz Ljubljane. Izvedili smo za gotovo, da se bo kerščanski nauk na tukajšnji gimnazii, po izrečnem dovoljenji milostljivega našega knezoškofa gg. dr. Jerneja Vidmarja že prihodnje leto v slovenskem jeziku učil, pa da prečastiti katehet g. Jože Marnžer tudi v ta namen potrebne učne knjige spisuje. Slišali pa smo tudi, da so svetli knezoškof sami kateheta naše realke prečastitega gosp. Lé sarja vprašali, ali ne bi tudi začel kerščanski nauk v domačem jeziku razlagati, v kar se je rodoljubni gospod z velikim veseljem udal. Razglašaje to preveselo novico ne moremo se zderžati, da bi iz serca ne zaklicali: Živili nam taki verli duhovni gospodje, vredni nasledniki slavnih, skoz svoje dela neumerlih prednikov! Vera in narodnost je pač jedino, kar je Slovencu iz tisučletne nesreče, iz tisučletnega zatertja ostalo; za kar se on že sto in sto let z vsemi močmi, z mečem, umom in poterpežljivostjo bojuje. Zvesto je vodila naša duhovščina narod v tem svetem boju; in umela mu je to jedino blago do danas, proti vsem viharjem sovražne sile srečno ubraniti in zderžati. Komu se serce ne širi od viso-

kega spoštovanja, od vroče zahvalnosti, čitaje, kako je naša duhovščina v prejšnjih temnih časih, kakor veri tako tudi narodnosti bila jedina podpornica; kako je bila od nekdanja čelu in začetnica vsih rodoljubnih del; kako je še dan današnji slovenstvu naj trdneji steber. Tako velja. Nosite tedaj naprej zastavo z napisom: „Bog in narodnost“ i Slovenci vam bomo vselej z verno vdanim, navdušenim srcem nasledovali! — Obljubivši svojim bravcom slediti vse, kar zadeva našo realko, moramo povedati, da od mnoge strani slišimo, da gosp. učitelji, o katerih je šel glas po mestu, da so v unidan omenjeni preiskavi zapopadeni, so poslali šolskemu svetovavcu gosp. Kurc-u spomenico (memorandum) na Dunaj, v katerem v svojo obrambo razodevajo vse, kar se je zadnji čas v realki godilo, ker mislijo, ako so bili res zatoženi, se mora pravična razsodba vsigdar opirati na staro pravilo, ki velevala: „da se resnica prav spozna, je čuti treba dva zvona“. Nadjamo se, da bo pravica obveljala; kar bomo dalje zvedili, bomo ob svojem času spet povedali.

Iz Ljubljane. V poslednji seji mestnega odbora je bil po predlogu gosp. župana Ambroža pasji davek sklenjen, za vsakega psa brez razločka 2 gold. na leto. Ker Ljubljana gotovo še kakošnih 1000 psov šteje, bi donasal ta davek čez 2000 gold. mestni kasi; ako bo c. k. ministerstvo sedaj dovolilo ta davek, ki je bil po izgledu družih mest v poprejšnjih letih že dvakrat sklenjen, pa vselej overžen. Dobrota tega davka pa ne obstaja v tem, da se mestna dnarnica bogati, ampak v tem, da se po njem število psov manjša in potem tudi manjša nevarnost stekline, najstrašnejše bolezni. In ravno zato ni nobenega razločka delati med psom in psom; če je v mestu kakošen pes komu potreben, mu je potem takem tudi koristen zato pa davek tudi pravičen. — Drugi važniši sklep te seje je bil, da tudi še zanaprej bo mestna gosposka — in sicer vsakih 15 dni — določevala tarifo za meso, al ne več na podlagi tistih neverjetnih naznanil, po čim je cena goveje živine na kmetih, ki so jih kantonske gosposke vsaki mesec magistratu pošiljale, ampak na podlagi cene mesa v Zagrebu, Celovcu in Gradcu. To, se nam zdi, bo pravična podlaga na vsako stran. Kaj pa bo vprihodnje s tistim od zunaj pripeljanim mesom, za katero je bila dosihmal še posebna nižja cena, nismo zvedili, pa bomo drugi pot več o tem govorili, ako se bo še vprihodnje (?) obdržala. Memo gredé povemo danes le še to, da so se naši mesarji, ki dobro razumejo domači jezik, silno čudili, ko jim je bilo rečeno, da naj položijo kavcijo, kakor so v pismu na sl. deželno poglavarstvo obljubili, ako želé, da se mesna tarifa odpravi. „Kaj takega mi nismo nikdar govorili in nismo mogli govoriti, ker nam še tako dnarja povsod manjka; če je to v pismu zapisano, je to pomota tistega, ki je nemško pismo nam naredil, pa ga mi razumeli nismo“. Kako prečudno se pač ujema to s tistim govorom, da nemška kultura se je vsedla že v „vsako revno bajtico na kmetih“, ako še dosti premožni mestjani je nič okusili niso!! — Tretji važniši sklep je bil, da se bo spet 6 poljskih čuvajev (z 12 gold. na mesec iz mestne kase) udinjalo za okolico ljubljanskega polja.

Iz Ljubljane. Deržavni svetovavec gosp. dr. Toman je Ljubljančanom, ki so mu zaupno pismo na sv. Petra in Paula dan na Dunaj poslali, odgovoril s sledečim pismom: Visoko častiti mestjani in rodoljubi!

Razveselil in osrečil me je Vaš list, s katerim mi skazujete zaupanje o mojem dozdajnem obnašanju v zboru deržavnem.

Vem, prav živo čutim, da moje moči so preslabe, vse spoznane pravice in blagor zasluženi našemu narodu doseči; — zato me bode Vaše zaupanje in spoznanje, da tudi našemu narodu to, kar vsakemu drugemu, gre, navdajalo s pogumom sderžnim in s poterpežljivostjo neumorno.

Hvale Vaše nisem vreden; al hvaljen želim vreden je

postati, v številu in s pomočjo zvestih in vrednih sinov mile matere naše.

Zaupanje Vaše mi je živa in krepka podpora, ker Vas narod za svoje perve rodoljube spoznava, ker besede Vaše niso le prazne vošila v trenutku vzhitjene izmišljije, ampak zvest oglas potreb našega milega in res usmiljenja vrednega naroda, ker Vaš izrek ni sebičen in neprevdarjen, ampak je posled Vaše mnogostrane izobraženosti trdno in veljavno prepričanje, da narod zamore doseči dostojno omiko le s svojimi močmi, le s svojim jezikom, ki je zapopadek vse osebne in narodne vednosti, in da tisti, kdor govori in oznanjuje omiko naroda s pomočjo ptujega jezika, — je morivec naroda.

Vaša rodoljubna sodba o mojem djanju je pa tolikanj več vrednosti, ker pride iz srede, iz serca naše dežele in našega naroda, in napolnuje me z brezimnim veseljem in z močnim upanjem, da klopčec prederznih ptujcev in izdajnih nevrednih domačinov, ki ošabno po koncu nosijo glave in nas čejo vtopiti v napuhu in v serdu, se bode skercil in da se bode scistila v sercu naroda kerv, ter z njo ozdravelo truplo celo njegovo.

Če veljajo še kaj natvorne pravice, če ne laže zgodovina, če je še Bog nad nami, — in da je, vse nam spričuje, — prestali bomo vse psovanje, osumnjevanje in preganjanje nasprotno, ki je tolikanj bolj krivično in nesramno, ker ranuje in uničuje besedo in postavlo Cesarjevo, ki nam zagotavljuje naš obstoj, našo ravnopravnost, našo omiko, tedaj veljavnost našega jezika v šolah, v uradnih in sploh v javnem življenji.

Naj odpade ta ali uni, — izdajavec je, in bolje je za nas, da ga poznamo, kakor da slepi nas in narod naš. Hvala stranke sovražne dosti očitno njega vrednost stavi na dan! —

Kar svet stoji, bil je boj za pravico.

Kriv zapopadek človeštva, sebično zahtevanje veljakov in silna terma zatirali od nekdanj so oznanovanje, razvitek in zmago pravice, osumnevali in morili nje oznanovavce.

Al po volji Neskončnega, v kterega sercu žari le pravica za vse ljudi, vse narode enaka, zmaga naposled vendar le pravica in nje luč se razliva oživljajoča zatiranim, kakor zlato solnce po viharju natvori.

Ne bojimo, ne strašimo se tedaj viharja, boja; — če ne nam, našim naslednikom bode zasijala rešivna, oživljajoča luč.

Človek sam na sebi in v mnogih zavezah ima mnoge, razne pravice.

Mnogoveljavni in sicer razsvitljeni narodi so deržali in hvalili suženstvo. Koliko je preteklo stoletij, koliko je bilo prelite kervi, da zmagalo je spoznanje čistih človeških osebnih pravic!

Mogočneži in silnjaki posedli so zemljo in so vpregali podložnike v jarem tlake in robstva, ter jih preganjali svojevoljno od sel in ognjišč!

Koliko prizadevanja je bilo potreba za spoznanje, da človekova je dušna in telesna moč, da zemlja ne more biti le last izvoljencov, da nje rodovitnost in blagor človeštva zahteva oprosteno posesti in posestnikov!

Preterpelo — upam — to je človeštvo. — Človek je pa tudi dalje po svojem jeziku, po svoji zgodovini, po svojih navadah in šegah, močeh in potrebah združen sin ene ali druge matere narodov.

Vsak narod ima enake pravice z drugimi, kakor vsak človek z drugim človekom.

Te pravice so tako jasne, da se razlagajo same v vsakemu poštemu sercu, da se razodevajo v vsaki trezni glavi.

Noben narod ni vstvarjen bil suženj drugemu.

Noben narod ne more doseči omike z jezikom tujim.

Noben narod ne more svoj verozakon vzderžati v jeziku nerazumljivem.

Noben narod se ne more pravično soditi v jeziku nezapopadljivem.

Noben narod ne more svobode uživati brez narodnosti svoje, ker narodna svoboda — je narodnost.

Ako je pa to res, — in kdo terdi, da ni in sme reči, da ljubi narod, vero, pravico, svobodo in omiko, — se morajo priznati vsakemu tedaj tudi slovenskemu narodu vse te pravice od konca do kraja.

To zahteva blagor narodov, namen, pokoj, napredek in blagostanje države, zveze raznih narodov.

Zato, kadar presije zvezda svobode meglo zatiranja v naši državi, nje pravi svit zbudi ravnopravnost narodov.

Hvala in slava tedaj našemu Gospodu in Cesarju, ki je narodom postavno poterdil vsem enake pravice!

Njegova volja in postava pa mora biti vsakemu, ali jo ima ubogati ali jo izpeljati, sveta, neprelomljiva, in se mora djansko vresničiti, da izbudi in okrepi moči posameznih narodov za družbo državno neobhodno potrebne.

Izrečene pravice, v djanju pa neizpeljevale ali celó skrito zabranjevale so dvorezen meč, ki ranuje in mori postavoljubne, pravične, zveste narode skrivno in krivično.

Ker pa zaupamo na zvestobo Cesarjeve besede, kakor je naša zvestoba nepremakljiva, ne bojimo se zanj po slobnih nasprotnikih nam nastavljenih, temveč tirjajmo postavno in pošteno vse naše pravice.

Če tudi nihče izmed nas noče biti kladvo, ktero ima razbijati nasprotno ošabno puhlo stvar, — z zjedinjeno močjo, z zjedinjenimi mislimi, z zjedinjenim djanjem bomo nasprotnikom pokazali, da več zamore zvestoba in doslednost, ko brezznajčajnost in izdajstvo od večnega Mojstra strašno prokleta.

Delajmo, trudimo se, darujmo, složimo se — al ne udajmo se!... Z Bogom! Vaš zvest rojak

dr. Lovro Toman.

V Radolici na dan sv. Aleša 1861.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. (Iz državnega zbora.) Vseji zgornje zbornice 12. t. m. je bil po doljni zbornici nekako premenjeni opravični red poterjen; šel bo tedaj zdaj v poterdjenje k Nj. velič. cesarju. — V spodnji zbornici so se začeli 16. t. m. splošni pomenki o fevdni zvezi; za odborov predlog so govorili dosihmal poslanci dr. Stras, dr. Waser, žl. Hopfen, dr. Ant. Ryger, dr. Herbst, — zoper ta predlog pa dr. Prahensky, grof Beleredi, grof Clam Martinic, dr. Tašek, dr. Zyblikievič, prof. Stanek, dr. Klaudi in dr. Ladislav Rieger. Vsi odgovorniki so za odpravo te starine; al govorniki zoper predlog odbora so dokazali, da ta reč ne gre v razsodbo temu (ožjemu) državnemu zboru, ampak deželnim zborom. Prostora nam manjka, da bi na drobno omenili vse govore; povémo tedaj le, da največ pozornost sta izbudila govor Clam-Martinicov in Lad. Riegerjev, ki je čez celo uro terpel. Ker je dr. Rieger še posebno zagovarjal veljavo večih dežel avstrijskih, je g. minister Lasser kot poslanec in rojen Solnogradčan, besedo poprijel in zastopal enake pravice tudi manjšim deželam, na kar je dr. Rieger odgovoril, da ni hotel žaliti Salcburga, ter je nadušeno zaklical: „Živila Solnograška dežela!“ Čeravno je g. ministrov govor izbudil nek neprijeten hrup v zboru; bomo si ga mi vendar v dober spomin vzeli, ker vnovič zagotavlja, da vsem, tudi manjšim deželam mora biti enaka pravica.

— V pondeljek je državni zbor pričakoval, da se mu bo povedalo, kaj je Nj. velič. cesar odgovoril Ogrom; al v pondeljek je cesarjevo pismo še le šlo v Pešt v deželni zbor, in včeraj v (torek) ga je zvedil še le državni zbor. Kakšen je njegov zapopadek, še nihče ne ve. Da ni po

volji ogerskega dvornega kancelarja barona Vay-a in ogerskega ministra grofa Szécsen-a, to je gotovo, ker oba sta iz svoje službe stopila in presv. cesar so 18. t. m. za dvornega kancelarja izvolili grofa Forgacs-a, ki je sedaj deželni poglavar v Pragi bil, namesto grofa Szécsen-a pa grofa Morica Esterhazy-a, nekdanjega poslanca v Rimu. Vsi drugi ogerski glavarji pa so še ostali. To je neko malo znamenje, da je vendar še upati, da bi utegnili Ogri stopiti v kolo družih avstrijskih dežel in v državni zbor, kjer bi 85 ogerskih poslancev, poslanci hervaški in slavonski, Serbi, Erdelci itd. častitljiva množina bili zoper nemške centraliste. Bog daj, da bi Ogri spoznali svoj prid, prid vseh družih dežel avstrijskih in tako cele Avstrije! Prihodnje novice z Ogerskega bojo tedaj sila važne.

— Novice iz Karfa poterjujejo, da se presvitle cesarice zdravje čedalje boljša. Kakor se sliši, jo bojo presvittli cesar obiskali prihodnji mesec, berž ko bo ladija za to potovanje pripravljena.

— Slavni dr. Franc Šuselka, največjavniši brambovec Nemcov v našem cesarstvu, je z svojim govorom 14. dan t. m. na svojem gradiču blizu Dunaja nemško centrališko stranko zlo vplašil, ker naravnost je levičnikom v državnem zboru rekel, da ni res, da so liberalci, in da tudi nemškim Avstrijancem najbolj kaže in da to prava svoboda in prihodnost Nemčije terja, da tudi vsak nemšk Avstrijanec je nekako federalist.

Iz Lvova v Galiciji 18. julija. Časnik „Głos“, ki je prinesel te dni Rosenthalov sostavek pod nadpisom: „Posłanie do wszystkich rodaków“ (poslanica do vseh poljskih rojakov) je po sklepu c. kr. deželne sodnije v prepoved djan in odgovornega vrednika gosp. S. Kaczkovski-ga so zaperli zatega voljo, ker oni sostavek vsled §. 58 lit. c. kazenske postave zapopada hudodelstvo velike izdaje.

Laško. Novo laško kraljestvo še ne stoji na terdnih nogah. Gotovo je, da bi nekteri radi prvega ministra Ricasoli-a, namestnika Cavour-jevega, spodkopali. Na Neapolitansko pošilja vlada čedalje več vojakov, da bi zadušili nepokoj. Cesar Napoleon je kralju Viktor Emanuelu pismo pisal, ki ga je tako razveselilo, da je generalu Fleury-u rekel: „srečnega se čislam, da naš mogočni zaveznik (Napoleon) našo politiko skoz in skoz poterjuje.“ — Zastran zdravja sv. Očeta se nič gotovega ne zvé; komaj da en časnik pravi: sv. oče so spet dobri, berž piše drug, da zmiraj spijo, da jih vročnica nikoli do dobrega ne zapusti in so čedalje bolj slabi.

Francozko. Iz Pariza. Knez Adam Czartoryski, nekdanj glava poljske ustaje, je 16. t. m. v Parizu umrl, kamor je po poljski revoluciji leta 1831 se preselil.

Turčija. Novi sultan ima res le eno ženo (rojeno Angležkinjo) in bode tudi vprihodnje samo to obderžal; s to ženo ima enega sinka 4 leta starega, ki ga pa je na skrivnem izrejal z dovoljenjem rajuškega sultana, kteremu je bila sicer po turški pravici oblast dana, vse svoje sorodnike pomoriti; al sultan ni bil tak grozovit divjak.

Listnica vredništva. Gosp. V. Pl. v B: Vse, kar se tiče slov. političnega časnika, so dosihmal še le desideria. — Gosp. A. M. v G: Celó prepozno nam je došel Vaš sostavek za to sredo; gotovo pride drugi pot. — Gosp. A. D. v Dr: Ravno tako. Ne zamerite, ako v pondeljek ob 10. uri prejeti obširni sostavki ne morejo biti že v torek popoldne natisnjeni. Kar največ je mogoče, potisnemo berž v „Novice.“ — Gosp. Višnj: Hvala lepa za zastavice; prosim še kake 3 ali 4 kratke z dvema versticama, prav „žmahne.“ — Gosp. Jak. B. v G: Sam Bog vé, kaj se godi z Vašo povestnico. Tabart v tretje se bo poslala z retour-recepisom. — Gosp. Jak. P. v Jav: Založniku smo izročili pismo Vaše. — Gosp. A. T. v Z: Obljubljeni popis vandalizma s starimi rokopisi prosimo.